

Asia: VN/6525/2019

Lausuntopyyntö kevyemmän tarkastuksen käyttöönottoa valmistelleen työryhmän mietinnöstä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lausuntopyyntö 9.9.2020, VN/6525/2019-TEM-5

LAUSUNTO KEVYEMMÄN TARKASTUKSEN KÄYTTÖÖNOTTOA VALMISTELLEEN TYÖRYHMÄN MIETINNÖSTÄ

Kevyemmän tarkastuksen käyttöönottoa valmistelleen työryhmän tuli huomioida yritysten hallinnollisen taakan keventäminen ja sääntelyn sujuvoittaminen. Muutosten vaihtoehtoihin toteutustapoihin ja vaikutusten arviointiin tuli kiinnittää huomiota. Työryhmä saattoi työnsä kuluessa myös arvioida muita mahdollisia muutostarpeita tilintarkastuslainsäädäntöön.

Työryhmä on päätenyt esittämään ISRE 2400 mukaista yleisluoteista tarkastusta mikrokokoisille yrityksille lisätynä tiettyjen verotietojen varmistamisella. Muita vaihtoehtoja tai toteutustapoja mietintö ei sisältänyt. Muuna muutoksena tilintarkastuslainsäädäntöön työryhmä on esittänyt

TTL 3:5§ muuttamista lisäämällä siihen käsittämättömän lauseen varmuuden tasosta, sekä perusteluissa muuttanut olemassa olleen 1 momentin toisen lauseen tulkintaa olennaisesti. Lisätystä lauseesta herää kysymys, antaako toimeksianto varmuuden vai, kuten ehdotetussa säädöksessä lukee, varmuus toimeksiannon.

Mahdollinen yleisluonteinen tarkastus heikentää 1) tilinpäätösten tasoa, 2) tilintarkastajan mahdollisuuksia havaita transaktioita, jotka vaatisivat reagointia lain rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä –mukaan, 3) heikentää muiden sidosryhmien luottamusta tilinpäätöksiin ja 4) vaikeuttaa mikroyrityksen omistajan toimintamahdollisuuksia.

- 1) Tilintarkastajan työn ulkopuolisille näkymätön osa käsittää alustavassa tilinpäätöksessä piilevien virheiden korjauksen. Yleensä kaikki esiin tulleet virheet, niin tahattomat kuin tahallisetkin, pyritään korjaamaan, mikäli ne ovat korjattavissa, ennen lopullista tilinpäätöstä, josta kertomus annetaan. Usein virheet tulevat esille kirjanpidon tarkastuksessa ja ns. aineistotarkastuksessa. Nämä tarkastuksen osiot jäisivät pääsääntöisesti pois yleisluonteisessa tarkastuksessa ja virheet jäljelle.
- 2) Epäilyttävät transaktiot tulevat esille oikeastaan vain kirjanpidon- ja aineistotarkastuksen yhteydessä. Jälkeenpäin sen arviointi, olisiko jokin tapahtuma pitänyt huomata, vaikka siitä yrityksessä vaiettiin (haastattelut tarkastustoimenpiteinä), tulisi olemaan haastavaa.
- 3) Kahden varmuustason säännökset ja siten tilintarkastuskertomukset ovat omiaan aiheuttamaan sekaannuksia. Mikroyhtiöiden tilinpäätöksiä tarvitsevat ja lukevat myös henkilöt, joilla ei ole meidän tilintarkastajien tai lainsäätäjien ymmärrystä varmuustasojen eroista. Esimerkiksi myös mikroyhtiöitä myydään ja ostetaan, kilpailijat seuraavat toisensa tilinpäätöksiä, uudet toimittajat haluavat tietoa yrityksestä jne.
- 4) Olen lisensiaatintutkimuksessani ”Tilintarkastuksen hyöty pk-yritykselle yrityksen päätöksentekijän näkökulmasta”, Helsingin kauppakorkeakoulu 2010, havainnut, että tilintarkastuksen hyöty koostui kolmesta komponentista: a) ulkoinen luottamus, b) sisäinen luottamus, c) tiedon ja tietämyksen lisääntyminen. Näistä yleisluonteisessa tarkastuksessa jää jäljelle korkeintaan a) ulkoinen luottamus eli tilinpäätöksen varmentaminen muiden tahojen käyttöä ajatellen.

Sisäinen luottamus b) tarkoitti sitä, että yrittäjä tietää asioiden sujuvan yrityksessään kuten niiden pitääkin. Tilintarkastajan panos tähän on olennainen. Vaikka järjestelmät ovat pienissä yhtiöissä ehkä vaatimattomia, niin niiden läpikäynti vuosittain antaa yrittäjälle turvallisuuden tunnetta. Tähän työvaiheeseen viitataan nykyään myös tilintarkastuskertomuksessa, vaikka sisäisestä valvonnasta ei anneta lausuntoa. Yleisluonteisessa tarkastuksessa tämä sivuutetaan, koska tarkastus kohdistuu vain tilinpäätökseen.

Kohta c) tiedon ja tietämyksen lisääntyminen tarkoittaa, että keskusteluissa yritysjohdon ja tilintarkastajan välillä tärkeää tietoa, myös hiljaista tietoa, siirtyy tilintarkastajalta yrittäjälle mm. edellisen tekemien havaintojen läpikäynnin yhteydessä eli palautteena tilintarkastuksesta. Myös tämä jää yleisluonteisessa tarkastuksessa pois, vaikka haastatteluja tehdään. Tiedon kulun suunta ja sisältö muuttuvat olennaisesti. Näin yrittäjän, joka ei useinkaan ole talouden ammattilainen vaan oman alansa osaaja, jää vaille tietoja ja tietämystä, joita tilintarkastaja voisi hänelle tarjota. Tämä heikentää yrittäjän päätöksentekokykyä talousasioissa.

Tutkimus on tehty aikana, jolloin maallikotarkastus oli vielä mahdollista. Kohteena olivat yrittäjät, jotka kuitenkin käyttivät ammattitarkastajaa, vaikka se ei ollut pakollista. He kokivat siis saavansa tilintarkastuksesta hyötyä enemmän kuin sen kustannus oli. Kohderyhmä oli verrannollinen siihen, mihin mietinnössä viitataan sivulla 25 yleisluoteisen tarkastuksen parhaana kohteena. Tilintarkastuksen hyöty on edelleen relevantti peruste tilintarkastuksen tekemiselle.

Verotietojen varmentaminen ei sinänsä kuulu tilintarkastukseen, mutta kirjanpidon tarkastamisen ja aineistotarkastuksen kautta tehdyt havainnot antavat varmuutta myös verottajalle lähtevien tietojen oikeellisuudesta. Mikroyritykset käyttävät tänä päivänä laajalti sähköisiä kirjanpitojärjestelmiä, joista tiedot lähtevät automaattisesti verottajalle. Näin oikea kohta varmennuksen tekemiseen ei ole esitetty kirjanpidon tietojen vertaaminen verottajalle lähetettyihin tietoihin. Virheet, tahalliset tai tahattomat, tulevat esiin vain kirjanpidon- ja aineistotarkastuksen kautta. Näitä ei yleisluonteinen tarkastus sisällä kuin poikkeustapauksissa.

Mietinnössä esitettiin myös, että tietyt verovelkarekisterin merkinnät estäisivät yleisluonteisen tarkastuksen käyttämisen. Vaikka vastuu oikeanlaisen tarkastuksen "tilaamisesta" on yhtiökokouksella ja päätöstä valmistelleella hallituksella, niin myös tilintarkastajan tulisi pystyä varmistumaan, että perusteet ovat oikein. Tämä vaatisi muutoksia verovelkarekisteriin, mikä ei liene ilmaista.

Kevyemmän tarkastuksen esitetyt kustannussäästöt ovat hyvin kyseenalaisia. Näennäiset säästöt syntyvät aiemmin yrityksen tilintarkastuksen tehneen tilintarkastajan siirtyessä tekemään saman yrityksen yleisluoteisen tarkastuksen, s.35. Hänellä kuluu vähemmän aikaa ja hinta on halvempi. Mutta tämä ei ole kestävä peruste väittää, että kokonaistaloudellisesti saataisiin kustannussäästöjä. Uusi tilintarkastaja uuden asiakkaan kohdalla tarvitsee entistä enemmän aikaa perehtyäukseen tarkastettavan toimintaan varsinkin, kun aineistotarkastus ohitetaan. Mikroyhtiöissä tilintarkastajan vaihdokset ovat yleisiä. Lisäksi mietinnön sivulla 36 on mainittu riski vakuutusmaksujen noususta.

TTL 3:5§ muuttaminen:

Muutos pykälän tekstissä näyttää siltä, kuin se olisi lisätty vain analogisesti ehdotetun 3a:4§ rinnalle.

Ehdotettu lisäys on sinänsä turha, koska ISA-standardien mukaisessa tilintarkastuskertomuksessa jo nyt todetaan : " Tavoitteenamme on hankkia kohtuullinen varmuus siitä,..." ja " Kohtuullinen varmuus on korkea varmuustaso, mutta..."

Pykälän perusteluissa s.42 tosin käsitteet varmuus ja varmuustaso ovat sekoittuneet keskenään.

Pykälän perusteluissa lisäksi puututaan jo olemassa olevan säännöstekstin merkitykseen.

Tähän asti viittaus standardeihin on edellisen TTL muutoksen yhteydessä hyväksytty tarkoittavan myös sitä, että ilmaisu "hyvän tilintarkastustavan mukaisesti" on ollut tyhjentävä. Nyt perusteluissa esitetään, että hyvän tilintarkastustavan lähteet tulisi ilmoittaa kertomuksessa. Pykälätekstiä ei kuitenkaan ole muutettu, vaikka kaikki hyvän tilintarkastustavan lähteet eivät ole standardimuotoisia. Toisaalta jos kansainvälisesti toimivissa tai PIE-yhtiöissä markkinat kaipaivat

tietoa käytetyistä standardeista, mikään ei estä lisäämästä sitä kertomukseen jo nyt, kuten perusteluissa todetaan. Näin ollen pykälän muuttamiselle ei ole käsitykseni mukaan tarvetta.

Parempaan ja kustannustehokkaampaan lopputulokseen kuin esitetyn ISRE 2400 mukaisen yleisluoteisen tarkastuksen käyttöönotolla päästäisiin mikroyritysten tilintarkastusta kehittämällä alan toimijoiden yhteistyönä, tilintarkastusvalvonta mukaan lukien (TTL 7:2§ kohta 5), siten, että ISA-standardien peruseriaatteita (KHO 12.2.2020) noudattaen selkeytettäisiin hyvän tilintarkastustavan sisältöä mikrokokoisissa yrityksissä. Samalla voitaisiin ratkaista myös pienyritysluokkaan kuuluvien yritysten osalta ISA-standardien suhteellisen soveltamisen ongelma. Lisäksi näköpiirissä on ilmeisesti kansainvälinen LCE-standardi.

Edellä esitetyn perusteluin katson, että tilintarkastuslain muutoshanketta ei tule jatkaa.

Helsingissä 4.11.2020

Hilkka Ahjos

kauppat. lisensiaatti, KHT

Suomen tilintarkastajat ry:n hallituksen jäsen

Hilkka Ahjos